

Николай Райнов

Староселци и новоселци
Руска приказка

Далеч някъде, зад заспалите тъмни гори, отгатык широките степи, живеели руси, все отбор здравеняци. Живеели си те охолно и щастливо край бистрата речица в долината: земята работели, ръж сеели, добитък пасели, риба ловели.

След време на тия селяни станало тясно: хижа хижата почнала да измества.

– Как да построим на дъщерята и зетя нова хижа в старото селище? Как да издигнем прави стени? Тук житница, по-нататък плевня – и ще се блъснем в съседния двор. Можем ли къщица като хората тук да издигнем? – оплаквал се старецът-баща на бабата-майка.

А тя ще му натякне:

– Не ти се иска тебе да се погрижиш за детето си! Развали пералнята, разтури кокошарника, помоли се на съседа: не ще ли ти откъсне той от двора си едно мъничко късче – колкото стрехица, да има къде да спуснем за новата къщица? А пък ние нему в замяна някое късче нива ще подарим.

А съседът се не съгласява: и нему вече дворът се е стеснил. Старецът и бабичката се угрижват, а дъщеря им ще пристъпи и ще рече:

– Не се ядосвай, татко: направи ни колибка отвъд реката, хей там, на бърдото!

– Ти пък, дъще, що си намислила? – ще рече бабичката. – От родното си село искаш да забегнеш.

– Защо, мамо? Нали ще бъдем отвъд речицата? Вие под бърдото, в падината, а ние над бърдото – това си е то. И вие нас ще гледате, и ние вас, па ще се спохождаме и в радост, и в беда.

Тъй поговорили старите и младите, па току се съгласили да се нареждат по новому.

Старата челяд си останала на старото място, в долината, а младата се прибрала отгатык речицата и попълзляла по хълма, по чукарите се заселила.

До първата хижа скоро се прилепила втора, трета – и ето че цяло ново заселище израснало.

Заживели новоселците добре: земя дал господ – какво друго им трябва? На староселци при реката станало по-широчко, повече простор добили.

Другарували, сродявали се староселци и новоселци помежду си, живеели си приятелски, ходили си един другиму на гости и един на друг в беда си помагали. Много време минало, толкова много, че и внуците на внуците на първите новоселци израсли, а дядовците почнали да

забравят кога е съградена първата хижа на новото заселище.

Случило се веднъж – голяма беда налетяла, кръстосала друмища и пътеки и стигнала неканена до Старо село. Налегнала староселци неплодна година: и семето не могли от нивите да вземат.

Загрижили се староселци, не знаели как ще прекарат зимата, ала новоселци им помогнали да се прехранят и земята си да насеят.

Минала се злата година. Но и другата не излязла по-добра. Не се родило ни жито, ни овощия, ни кърма за добитъка.

Добитъкът от глад изпопадал, а което останало здраво, едва се държало на крака.

Настанала втора лоша година за староселци. Замислили се те отново: „Как ще се живее сега, откъде ще се вземе хляб?“

И ето тежката беда споходила по-заможните и започнала да им шепне:

– Е, че тия староселци все на гърба ви ли ще се хрантутят? Една година им помагате, а сега ето ги – нямат ни снопче по гумната си, ни зрънце в житниците, ни картофи в зимниците, а кравите, овците и свините им умряха. Ако и сега захванете да им помагате, ще трябва много от своето да им дадете: за вас не ще остане. Нека староселци тая година прекарват, както знаят. Бог да им помогне!

Послушали новоселци злия съвет на лютата беда.

Събрали те много плод, напълнили житниците с жито, намлели брашно, живеят си – и се подиграват с бедните староселци. А староселци не могат да надделеят. Зима настанала, дълга, тежка, гладна. Студът скрвал всичко. Изгорили и ведра, и столчета; продали си за жито и последния добитък, последната дреха. Всичко изпоjali; не останала по къщите нито коричка хляб.

Децата плачат, хляб искат. Тича староселска бабичка в новото землище. Влиза тя в пруста. „Помози бог!“ – казва, здрависва се, па приседне на крайчеца в задния ъгъл. Заговори се за туй, за онуй, а тя тихом прошепне:

– Не ще ли ни дадете, добри хора, малко ръжчица назаем? Децата ни плачат: хляб искат.

А стопаните отказват.

Тича бабичката в друга, в трета хижа – навред отказ. Цялото село обхожда. Новоселци са глухи към староселската беда, никой се не отзовава.

– Ей, стрино – говорят новоселци на бабичката, – върви си! Живейте си, както знаете, всеки си има грижи!

Умислили се староселци и решили – цялото село при новоселци да идат.

Тръгнали те – ето ги в Ново село.

– Помогнете ни – молят се староселци, – тежко тегло ни е налегнало. Не ви ли е грях – да ни оставяте в тази люта беда?

– Е, стига сте ни досаждали, вървете си! – отговарят новоселци. Ала не стига, че не дали на староселци нищо, ами и над бедата им се присмели: с укор ги посрещнали и изпратили.

– Вървете си, вървете си! От вас взем нищо не сме взели, вие досега нищичко не сте ни дали: какво искате сега от нас? Ходете си, ходете! Нагледахме ви се!

Заплакали староселци.

– Имате вие и преимате, ала, види се, забравили сте бога! – рекли те и се върнали в Старо село.

И ето какво се случило тогава в Ново село. В една хижа една жена замесила хляб. От вечерта още направила всичко, каквото трябва: взела три панички квасна каша, прецедила я през решето в квасилка-та, разбъркала я с вода, насипала крина ръжено брашно, размесила го, покрила квасилката, поставила я на чиста сламица до пещта.

Кисне тестото и малко по малко се повдига нагоре, набъбва: хубав хляб ще стане. Размесила жената тестото, притурила още брашно, замесила го както трябва и го оставила до утрото да втаса.

Заранта жената напалила добре пещта, па отгребала жаравата на една страна.

„Спори ми работата – мисли си тя, – осем големи кравая ще излязат тоя път; ще има цяла неделя да ядат нашите дванадесет души в къщи. А сега – тестото на лопатата, че в пещта.“

Но какво станало? Жената иска краваите в пещта да хвърли, а пък всичкото тесто от копанята се подигнало, скочило на пода, търко-лило се към прага – от прага – скок! – в пруста, от пруста към вратата, от вратата на пътя и току надолу по бърдото се търколило.

Търкаля се ръженото тесто и никой не може да го стигне. Затекала се уж жената да го догони, ала стига ли се то! Наизлезли новоселци от хижите си, затичали се след тестото, ала къде ще го стигнат: ръженото тесто се изгубило.

На селските псета се дощяло тестенце да си хапнат; затичали се и те след него с все сила, но ръженото тесто търкаля ли се, търкаля: и кучетата не могли да го стигнат.

Врани и гарвани хвъркнали, след тестото полетели; хвърчат, грачат

те след него, ала не могат да откъснат и една хапка.

Тестото се търколило чак в Старо село, спряло се на мегдана.

Излезли от хижите жени, мъже, деца: чудом се чудят. Поговорили помежду си, па решили староселските старейшини да вземат тестото, хляб да опекаат и на всички поравно да го поделят.

А и на другия ден се случило същото. На всичките жени в Ново село, които умесили хляб, ръженото тесто излязло от копанята, по-пълзяло към прага, от прага – в пруста, от пруста – на двора, от двора – на пътя, па се търколило, изгубило се от очи: само староселци го видели. Тъй новоселци и не узнали къде им е избягало ръженото тесто, а то пак при староселци отишло.

И всеки ден все това, че това: тестото от копанята, колачетата и хлябовете от пещта, млинчетата от тепсиите, брашното, житото от чувалите, от кошовите, от ношвите все тече, бяга, лети от новото заселище към старото село.

А староселци от ден на ден все по-богати ставали. Всяка хижа по-ред хляб пекла и все поравно си го делели.

В Ново село работата все по-зле и по-зле отивала. Житото се свършило, хората вече дояждали последните корички. Загрижили се новоселци, умислили се. И ето че се разчуло в Ново село за добруването на староселци: там нямало вече глад, тежкия живот се свършил, всичкия новоселски хляб отишъл в Старо село.

Дошло сега ред на новоселци да тръгнат по просия.

Приготовили се една утрина. Тръгнали по пътеката.

Дошли новоселци в Старо село, ала чак към пладне; жените прибрали трапезите. Пристъпват новоселци и почват да се молят:

– Нека сами се укорим, обични роднини, за туй, че на лошото време ви оставихме в тежка беда. Забравете това! Помогнете ни!

– Ах, братя, оставете туй! Елате заедно да хапнем! Поседнете, съседи, на една трапеза с нас: ще се постесним, ще похапнем, каквото господ дал!

Поседнали староселци и новоселци; повеселили се, заедно пийнали и хапнали. После почнали да се питат защо всичкото жито до последно зрънце отишло от Ново село в Старо село. Размислили се. Мислили, мислили, па най-сетне решили:

„Когато се съградили първите хижи в Ново село, всяка нова домакиня замесвала първото тесто от староселско брашно. И всеки селянин посявал първия път своята новоселска нива с бащините си староселски зърна. Колкото и хижи да се явили след това в Ново село, колкото и

нови хора да се родили, на всички ръжта била староселска.“

– Та, ще рече, ние сме от един и същи род! – отсекли староселци и новоселци. – И се храним от едно и също ръжено зърно!

Помирели се тогава староселци и новоселци; започнали в мир да живеят, да се спохождат и да си помагат.

КРАЙ

© Николай Райнов

Сканиране, разпознаване и редакция: unicode, 2008

Публикация:

Николай Райнов. Приказки от цял свят

Второ издание

Съставителство и редакция: Богомил Райнов

Литературна група V. Тематичен номер 2587

Редактор на издателството ЛИЛИЯ ИЛИЕВА

Художник ЛЮБЕН ЗИДАРОВ

Художник-редактор ВАСИЛ ЙОНЧЕВ

Макет и технически редактор ТОМА СТАНКУЛОВ

Коректор НАТАЛИЯ КАЦАРОВА

Дадена за набор 18. III. 1972 г. Подписана за печат 30. IX. 1972 г. Излязла от печат 20.

XII. 1974 г. Формат 58×84/18 Печатни коли 44,50. Издателски коли 36,93. Тираж

50,125. Цена 3,60 лв.

Издателство „Народна култура“ – София, 1974

ДПК „Димитър Благоев“ – София

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4845>]